

BORNHOLM

Klippeøen har kastet sig ind i kampen om at blive landets mest bæredygtige ø, og sammen med den velsmagende regionale fødevarerproduktion ser Bornholm ud til at ride på en bæredygtig bølge.

En lille, sluttet flok sidder på klipperne. Med penslerne fremme og lærreder på lårene. Vandfarver, vandflaske og rygsæk med madpakke lige ved hånden. Motiverne er klippekåret længere fremme, fuglelivet over og lyset, der gavmildt bader Danmarks solskinsø. Længere oppe ad kysten går en anden gruppe på urtevandring med en naturvejleder og urte-entusiast fra Madkulturhuset i Melsted (▷ 68). ”I kender sikkert goji-bær, en helsekostdille der tog om sig”, siger han og hiver demonstrativt en grøn urt op af bevoksningen på klippestien. ”Bukketorn. Dens røde bær er fuldstændig identisk med de himalayasker goji-bær og findes her i rå mængder.”

Historien er symptomatisk for Bornholm. Her er alt, hvad hjerte og mavesæk kan begære. Bornholm er blevet en maddestination, og det kommer bejligt som en dessert efter flere års økonomisk krise oven på det, der engang var østersøfiskeriets absolutte centrum. Bornholmerne har allerede oplevet mere end bare en gastronomisk bølge, der kunne bære.

Med et ambitiøst fokus på at ride med på også den grønne bølge, rejser øen sig igen, og turisterne elsker den. Flere steder har Realdania støttet udviklingen af det eksisterende, som ved Granitbrud Vang (▷ 65), der har fået nyt liv som et sted for klippeklatring. Helt i bæredygtighedens ånd bygger de nye idéer ofte på de gamle som ved Green Solution House (▷ 64), et ambitiøst grønt hotel, der genanvender dele af det gamle hotel Ryttergården i Rønne.

Først som sidst er Bornholm en klippeø, og følelsen af bølgegang sidder i bentøjet, når man ligger i sengen om aftenen. Tjeklisten er blevet kortere, men også længere i løbet af ferien. Bornholm har så meget at byde på. Foruden det sprog, der tales. Det er svært ikke at synes godt om klippeøen, der er det tætteste, Danmark kommer på at være Tenerife, og fortaber man sig fuldstændigt, står man i fare for at blive en ”førder”. En ikke-bornholmer, der bosætter sig på øen. Dem er der mange af en kort uge om sommeren, hvor Allinge forvandles til Folkemøde. Veje bliver spærret af, og overnatningsmulighederne svinder ind, mens priserne stiger. Bornholm er en ø, der rejser sig ved styrken i egen klippegrund.

PETER BONNÉNS BRO OVER SLUGTEN VED GRANITBRUDET I VANG GIVER DE BESØGENDE ET FANTASTISK UDSYN OVER OMRÅDET (▷ 65).

OVERBLIK

Rønne (▷ 62)
 Gudhjem (▷ 68)
 Christiansø (▷ 70)

RØNNE

Mennesker er der altid på Store Torv. En madvogn med "Smag på Bornholm" påtrykt siderne lokker med fladbrød med røget torsk, asparges og mayonnaise. Caféeer med udeservering byder sig til, og der er masser af mulighed for at dykke ned i den historie, Bornholm er så rig på. Se keramikere glaserer deres brugskunst i de åbne værksteder i Hjorths Fabrik i Krystalgade og tag til Holbergs komedier på bornholmsk i Rønne Theater.

RØNNE THEATER

☞ R (kort ▷ 62) 1

Nede ad en stille gade med farverige, velholdte huse opdager man, hvis man ser godt efter, et antikt grønt skilt, der rækker ud over fortovet. Rønne Theater står der, med h. Inde bag de gule mure huserer Bornholms eneste og Danmarks ældste fungerende teater. Her producerede man i en årrække Bornholmerrevyen, mens man nu arbejder med at forny og fortolke Holbergs komedier i den charmerende teatersal. Og når der spilles Holbergs *Erasmus Montanus*, tales der både bornholmsk og latin. Ligesom der også kommer turnéforestillinger fra resten af landet forbi.

På Rønne Theater har man samlet øns dramatiske kræfter, og bygningen, der blev opført i 1783, huser også Bornholms Dramaskole og Teaterforening. Tilsammen Bornholms Teater. Realdania har støttet en restaurering af det historiske teaterhus samt en ny fløj i gårdhaven, hvor der er friluftsscene med siddepladser i den gulkalkede bindingsværksgård. Den nye fløj giver både undervisningslokaler til eleverne på dramaskolen og produktionslokaler til egnteatret.

Teaterstræde 2. bornholmsteater.dk.

- 1 Rønne Theater. 2 Kulturbroen – Musikhuset Bornholm.
- 3 Green Solution House. 4 Affaldstårnet i Rønne. 5 Hasle Havnebad og erhvervs- og kulturø. 6 Granitbrud Vang. 7 Hammerhavn. 8 Sandvig Strandpromenade.
- 9 Hammerholm Helleristningsfelt. 10 Trampestier ved Østerlars og Klemensker. 11 Bornholms Kunstmuseum.
- 12 Melstedgård og Madkulturhuset. 13 Svanemøllen. 14 Bechs Mølle. 15 Kirkemøllen. 16 Svanekegården.

UBQ

KULTURBROEN – MUSIKHUZET BORNHOLM

☎ 77 (kort ▶ 62 📍)

Fra Lola Jensen-foredrag til koncert med Lars Lilholt Band. Musikhuset i Rønne er det brede, rytmiske spillested og kulturhus på Bornholm, drevet af musikglade ildsjæle. For at gøre stedet endnu mere attraktivt for tilreisende kunstnere er der i 2015 skabt langt bedre backstage-forhold og overnatningsmuligheder på loftsetagen af bygningen ved siden af Musikhuset, Rasch Pakhus. En bro – kulturbroen – fører fra spillehuset til pakhuset, over 100 koncerter afholdes årligt, og nu er der både nye øvelokaler og produktionsfaciliteter, man kan booke. Som kunstner kan man blive i flere dage, fordybe sig, producere dele af en ny skive og hænge ud på Musikhusets nye, store tagterrasse. Projektet bygger i bogstavelig forstand en længe ønsket bro over gården mellem den historiske købmandsgård Rasch Pakhus fra 1881 og selve Musikhuset, der ligger i en tidligere biograf opført i 1940. Store Torv 6. ☎ musikhuset.dk.

GREEN SOLUTION HOUSE

☎ 77 (kort ▶ 62 📍)

Hotellet lidt uden for Rønne er et ambitiøst, bæredygtigt hotel. Det er også historien om

"PLASK". HAVNEN I HASLE HAR FÅET ET LØFT, DER KAN MÆRKES, OG EN SAUNA, TIL NÅR MAN ER BLEVET KOLD.

en arv, der bliver givet videre, om at se frem og om at bygge videre på det allerede eksisterende. Carl E. Mogensen, en bornholmsk-født travkusk og manufakturhandler, fik sidst i 1960'erne en god idé. Der skulle være bad og toilet på hvert hotelværelse og ikke blot fællesfaciliteter som hidtil. Som sagt så gjort, og op gennem årene har Ryttergården levet og åndet som et af Bornholms gode hoteller.

I 2008 vedtog Bornholm Regionskommune, at øen i 2025 skal være en CO2-neutral ø, der udelukkende henter sin energi fra bæredygtige kilder. Initiativet kaldes Bright Green Island, og projektmedarbejdere herfra kontaktede på et tidspunkt hotelkongen i Rønne. Han ville gerne være med. Faktisk donerede han 50 mio. kr. til at omdanne Ryttergården til øens og landets første egentlige bæredygtige hotel. Han og hans hustru, Rosemarie Kofoed, valgte at bruge deres sted, deres livsværk, deres arv på at gøre noget godt for øen. Carl E. Mogensen er over 90 år, og sidder i bestyrelsen for Green Solution House.

Realdania har sammen med Brdr. E.S.A. Larsens Legat, Bornholms Erhvervsfond, Sparerkassen Bornholms Fond, Bornholms Brand a.m.b.a., Nordea Kredit og Miljøstyrelsen støttet etableringen af det bæredygtige hotel, hvis elementer er spektakulære og nytænkende. Altanerne på de genanvendte dele af hotellet har fået solceller som værn i stedet for beton. De producerer 80 pct. af den energi, en familie bruger på et ophold. Haven er fuld af vilde margueritter, der kun holdes nede af et par får, flygtningecentret driver en urtehøve bag solcellerne, og der eksperimenteres med rensning og genanvendelse af spildevand fra værelserne. En kæmpe grøn væg er beklædt med bregner, og overalt er udluftningen så konsekvent, at man, så snart man træder ind ad dørene, mærker, at her kan man trække vejret i et sundt og godt indeklima. Konferencerummet er lyst og kan rumme op til 350 siddende deltagere. Stolene er lavet af genbrugsflasker. Restauranten GSH serverer lokalt produceret og så vidt muligt økologisk mad. Stierne udenfor er lagt med askfalt fremstillet med vegetabiliske olier og blandet med det glas, der laves så meget af på Bornholm, og som en kunstner donerede til stedet. Endelig er et lille drivhus indrettet til beboelse og forskningsforsøg under Oxford University. Forsøgene skal vise, om menneskers livskvalitet forbedres under naturlige lysforhold. Strandvejen 79. ☎ greensolutionhouse.dk.